

Цим забезпечуватиметься сприйняття зазначеного приміщення як дружнього, що забезпечує можливість отримання інформації без психологічного травмування.

Все зазначене дозволяє наголосити, що питання проведення допиту неповнолітніх, які постраждали від сексуального насильства є актуальним в сучасних умовах протидії злочинності. Підготовка до допиту є вагомим умовою отримання необхідної й достатньої кількості відомостей про обставини вчиненого кримінального правопорушення. Це надасть підґрунтя для прийняття законних, своєчасних, виважених рішень.

Список використаних джерел:

1. Концептуальні положення механізму захисту прав дітей: український та зарубіжний контекст : кол. монограф. / Кол. авт. ; за наук. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Л. Р. Наливайко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 130 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2021. № 9–10, 11–12, 13. Ст. 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/ed20200317>
3. Мозгова В. Тактико-психологічні особливості допиту неповнолітніх, які постраждали від сексуального насильства. Науковий часопис Національної академії прокуратури України. 2015. № 4. С. 94–104.
4. Бочкор Н.П., Даценко О.В., Левченко К.Б. та ін. «Зелені кімнати»: рекомендації до обладнання. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. 28 с

Приловський В.В.,
доцент кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Інститут негласних слідчих (розшукових) дій (далі НСРД) – досить нещодавнє створіння для кримінального процесуального законодавства України. І саме це майже провокує не тільки «таємничість», але й надто претензійність новели нашого кримінального законодавства. Дискусії про введення таких дій в процесуальний закон, який визначає їх як різновид слідчих дій, а також нюансів їх проведення, не припиняються досі з моменту прийняття Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України 13.04.2012 р.[1].

Відповідно до положень ч. 1 ст. 246 КПК України негласні слідчі (розшукові) дії – це різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню [1, ч. 1 ст. 246.].

Безперечно, перед проведенням НСРД, як і будь-якого заходу чи будь-якої дії, існує наявна необхідність їх організації.

Організація – дія за значенням організувати, організовувати і організовуватися. Організовувати – 1) створювати, засновувати що-небудь, залучаючи до цього інших, спираючись на них; 2) здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення. // Забезпечувати, влаштовувати що-небудь, вишукуючи для цього необхідні можливості [2, с. 853].

Думається, що варто зупинитись на визначенні 2) – здійснювати певні заходи громадського значення, розробляючи їх підготовку і проведення. Особливо підкреслюючи останнє – *здійснюючи їх підготовку і проведення*.

Саме підготовка проведення НСРД, особливо в теперішній час воєнного стану, і викликає забагато проблематичних питань, та і просто проблем, поперед усім, з узгодженням всілякої документації, що дає «зелене світло» на здійснення заходів для процедури досудового слідства та істинного правосуддя.

В НСРД головним мабуть таки слід вважати перше – «негласні».

Негласний – невідомий для інших; прихований, таємний [2, с. 753]

Що це означає? Саме те, щодо проведення таких дій має бути оповіщене або про нього обізнане щонайменше коло осіб. («Якщо задумав тайну – знай її тільки сам» – давньослов'янський вислів.)

Злочини вчиняються, як правило, за короткий проміжок часу, що не може не впливати на всебічність та повноту сприйняття злочинних подій [3, с. 18].

Якісна і ефективна організація проведення НСРД якраз і спроможна сприяти правильному і недовгостроковому проведенню досудового слідства.

КПК України (глава 21) [1] практично позбавив ініціативи працівників оперативних підрозділів, вимушуючи їх до здійснення ланки процедур, які, по-перше, забирають час (що при розслідуванні варто важливо і не бажано), по-друге, інформують кількість осіб, хоч і високопосадових. Але ж при цьому Закон аж ніяк не передбачає людський фактор. І чим більше обізнаних осіб у організації негласних заходів, тим вірогідніша можливість їх витіку. І головне – витіку до осіб протиправної сторони. Яким чином такий витік відбувається – це тема, що потребує досконального аналізу не тільки науковців, але й представників заінтересованих оперативних структур (це може бути жертва шахрайства, жертва насилля, жертва шантажу, жертва особистої дурості тощо.)

Науковці у своїх дослідженнях багато обговорюють можливості спричинення правопорушень працівниками правоохоронних органів при розслідуванні протиправних діянь, при проведенні НСРД, інших заходів, як

при цьому обмежуються права «нещасних» підозрюваних. Але дуже мало хто з них при цьому розглядає інститут потерпілих, які вже отримали результат обмеження або навіть позбавлення прав від правопорушень правопорушників (злочинців). І також – інститут правоохоронців, проти яких і правопорушники (опустимо «кумівський» вплив їх впливових рідних, подільників, співкамерників тощо), і їх захисники діють надто активно, щоб знешкодити, обмовити або спростувати будь-які доказові факти.

Як відомо, протиправні діяння (злочини) вчиняються в умовах неочевидності і дуже нерідко вчиняються не одноособово. В такому разі підозрюваний у вчиненні кримінального правопорушення може не визнавати свою провину у його вчиненні, відмовлятися надавати будь-яку інформацію або надавати неправдиві свідчення, активно чи пасивно протидіяти слідству [4, с. 99]

Як раз для отримання інформації необхідно проводити пошукові та гласні і негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на розшук у тому числі й співучасників [4, с. 103].

Щодо інших учасників кримінального правопорушення, відомості про яких відомі слідчому, то потрібно проводити комплекс заходів, спрямованих на їх розшук і затримання. В цій ситуації переважають негласні слідчі (розшукові) дії: накладення арешту на кореспонденцію, а у разі її отримання – огляд та вилучення; зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж; зняття інформації з електронних інформаційних систем; аудіо-, відео контроль місця проживання підозрюваних; обстеження житла та іншого володіння особи; спостереження за місцями можливої появи підозрюваних; використання конфіденційного співробітництва [4, с. 103].

В умовах воєнного стану можуть вчинятись і вчиняються зараз поряд з кримінальними правопорушеннями терористичні акти. Оскільки вчинення терористичних актів будь-яким способом є тяжким злочином, то під час їх розслідування можуть бути проведені всі передбачені КПК України негласні слідчі (розшукові) дії, а саме: а) аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260); б) накладення арешту на кореспонденцію (ст.ст. 261, 262); в) зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263); г) зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264); г) обстеження: публічно недоступних місць; житла чи іншого володіння особи (ст. 267); д) установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268); е) спостереження: за особою, річчю або місцем (ст. 269); е) аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270); ж) контроль за вчиненням злочину у формах: 1) контрольована поставка, 2) контрольована та оперативна закупка, 3) спеціальний слідчий експеримент, 4) імітування обстановки злочину (ст. 271); з) виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності чи злочинної організації (ст. 272); і) негласне отримання зразків, необхідних для порівняльного дослідження (ст. 274) [5, с. 130-131].

В умовах воєнного стану збір доказів та оформлення процесуальних

рішень здійснюються з дотриманням загальних норм та з обов'язковим використанням технічних засобів. Виключенням з цього правила є неможливість використання технічних засобів, яке, на наш погляд, має бути обґрунтованим у відповідних процесуальних документах [6].

Але ж знову стає питання узгодженості (дозволу) проведення вказаних дій. Своєчасність проведення будь-яких дій при досудовому розслідуванні – дуже суттєва умова, а в умовах воєнного стану – найважливіша.

Отже, незважаючи на останнє внесення змін до КПК України [1], виходячи з викладеного, спадає на думку важлива необхідність спрощення процедури організаційних дій для проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні будь-яких кримінальних правопорушень, вчинених в умовах воєнного стану, незалежно від громадянства правопорушників.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : Електронний ресурс : Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Ірпінь : ВТФ «ПЕРУН», 2009. 1736 с. : іл.
3. Чаплинський К.О. Тактика пред'явлення для впізнання при розслідуванні злочинів проти життя, здоров'я, волі та статевої недоторканості особи : Навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ : УМВС України в Дніпропетровській області; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, Свідлер 2007. 92 с.
4. Пиріг І. В., Карпенко Р. В. Теорія і практика заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми : монограф. / І. В. Пиріг, Р. В. Карпенко. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 188 с.
5. Організація й порядок проведення негласних слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування терористичних актів, вчинених з використанням саморобного вибухового пристрою. Вісник кримінального судочинства № 3/2017.
6. Електронний ресурс : Режим доступу : <https://golaw.ua/ua/insights/publication/osoblivosti-zdijsnennya-kriminalnogo-provazhennya-v-umovah-voyennogo-nadzvichajno-gostanu-ta-v-osoblivij-period/>